

 dos. Zaur Məmmədov
" 12 " 08 2025-cü il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050407-"Marketing" A,B; 050404-"Dövlət və bələdiyyə idarəetməsi"

Fakultə: "İqtisadiyyat və idarəetmə"

Kafedra: "İqtisadiyyat və innovativ idarəetmə"

Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: **Firmanın iqtisadiyyatı** (ADİU-nin 2010-cu il tarixli "Firmanın iqtisadiyyatı" fənninin proqramı)

I. Fənn haqqında məlumat:

Kodu: İPFS-B07

Tədris ili: IV (2025-2026). Semestr: VII

Tədris yükü cəmi: 240 saat. Auditoriya yükü-75 saat: (Mühazirə 45 saat, məşğələ-30 saat).

Təhsilalma forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 8 kredit

Saat:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi: *Hikmət Səlimov, baş müəllim*

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Füzuli küç., 170-a, 1 saylı korpus.

Məsləhət saati: I-V günlər: saat 10⁰⁰-16⁰⁰

E-mail ünvanı: *hikmat.salimov@bk.ru*

III. Təvsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas:

1. prof. T.Ə.Hüseynov. "Firmanın iqtisadiyyatı". Bakı, 2009.
2. prof. T.Ə.Hüseynov. "Müəssisənin iqtisadiyyatı". Bakı, 2005.

Əlavə:

3. Экономика предприятия (фирмы). (учебник) / Под ред. проф. Волкова О.И. и доц.Девяткина О.В., М.: ИНФРА-М, 2007, 601 с.
4. Каптейн Ю.Н., Жиделева В.В. Экономика предприятия. (учебник) М.: ИНФРА-М, 2010, 133 с.
5. Титов В.И. Экономика предприятия. М.: Эксмо, 2008, 416 с.
6. В.Горфинкель. Экономика предприятия, (dərslik) М., 2004
7. Х.Ширинбек. Экономика предприятия, (dərslik) П., 2005

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün ilkin olaraq “Mikroiqtisadiyyat”, “Makroiqtisadiyyat” və “Menecment” kimi fənlərin tədrisi zəruridir.

V. Korerekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda “Satışın idarə edilməsi” və “Strateji marketing” fənlərinin tədrisinə ehtiyac vardır.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Bu kurs əsas fənnlər siyahısına daxildir və bütün ixtisaslar üzrə bakalavr təhsil pilləsində tələbələrə gələcək peşəkar fəaliyyət üçün firmanın iqtisadi-təsərrüfat fəaliyyətinin təşkili sahəsində zəruri olan müəyyən bilik, bacarıq və vərdislər formalaşdırılmasını təmin edir.

Kursda firmanın bazar iqtisadi sistemində yeri və rolu izah edilir, müəssisədə istehsal proseslərinin təşkili xüsusiyyətləri, müəssisənin iqtisadi resurslarının məhsuldar qüvvələrinin tərkibi, strukturu, bunlardan səmərəli istifadə xüsusiyyətləri, istehsalın iqtisadi səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi və hesablanması üsulları, səmərəliliyin meyar və göstəriciləri tədris olunur, müəssisənin idarə edilməsinin təşkili məsələləri, onun fəaliyyətinin planlaşdırılması xüsusiyyətləri tələbələrə izah edilir, müəssisədə investisiya və innovasiya fəaliyyətinin təşkili, müəssisənin maddi resurslarla təminatı mexanizmləri şərh edilir, müəssisənin marketing və satış fəaliyyəti, onun xarici iqtisadi əlaqələrinin forma və üsulları, habelə müəssisənin maliyyə fəaliyyəti tədris olunur.

Kursun tədrisində məqsəd iqtisadiyyat üzrə bakalavr pilləsində oxuyan tələbələrə bazar münasibətləri şəraitində müəssisələrin iqtisadiyyatının əsas məsələləri haqqında zəruri bilik və bacarıqları aşılamaqdır.

Kursun tədrisi qarşısında duran vəzifələr aşağıdakılardır: bazar iqtisadi sistemində firmaların yerinin və rolunun izah edilməsi; müəssisədə istehsal proseslərinin təşkili xüsusiyyətləri haqqında tələbələrə ümumi məlumatın çatdırılması; müəssisələrdə istehsal amillərindən – iş qüvvəsi və istehsal fondlarından-istifadənin xüsusiyyətlərini izah etmək, onlardan istifadənin səmərəliliyini qiymətləndirmək üsullarını izah etmək; istehsalın iqtisadi və sosial səmərəliliyinin meyar və göstəricilərini izah etmək, səmərəliliyin hesablanması sahəsində bacarıqlar aşılamaq; istehsal amillərindən istifadənin yaxşılaşdırılması yollarını və ehtiyatlarını izah etmək; müəssisənin investisiya və innovasiya fəaliyyətinin təşkili xüsusiyyətlərini göstərmək; firmanın marketing və satış fəaliyyətinin təşkili qaydalarının və məhsulun qiymətinin formalaşması amillərinin izahı, müəssisənin maliyyə fəaliyyətinin təşkili və qiymətləndirilməsi xüsusiyyətlərini şərh etmək və bu sahədə zəruri bilikləri vermək və s.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş material dərinədən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

- 9 bal - tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal - suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	Əla	A
2.	81-90	Çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	Qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir göröləcəkdir.

X. Təqvim planı: Mühazirə 45 saat, Məşğələ 30 saat, Cəmi 75 saat

№	Mövzuların adı	O cümlədən	
		Mühazirə	Seminar
1.	Mövzu 1. Kursun tədqiqat obyekti, predmeti və vəzifələri <i>Plan:</i> 1. Firmanın (müəssisənin) iqtisadi mahiyyəti, bazar iqtisadi sistemində onun yeri və rolu 2. «Firmanın iqtisadiyyatı» kursunun tədqiqat obyekti və predmeti 3. Kursun tədqiqat metodları, məqsədi və vəzifələri	2	
2.	Mövzu 2. İstehsal firmalarının təsnifatı, quruluşu və formaları <i>Plan:</i> 1. Firmanın xarici və daxili mühiti 2. Sahibkarlıq fəaliyyəti və firmanın təşkilati-hüquqi formaları 3. Sahibkarlıq fəaliyyətinin təşkilati-iqtisadi formaları 4. İstehsal firmalarının təsnifatı 5. Firmanın yaradılması və ləğvi qaydaları	4	

3.	Mövzu 3. Firmada istehsal prosesi və onun təşkili <i>Plan:</i> 1. İstehsal prosesinin mahiyyəti 2. İstehsal tsikli və onun tərkibi 3. Firmada istehsal prosesinin təşkili prinsipləri 4. Firmada istehsalın təşkili formaları 5. Sənaye firmalarının quruluşu və onu müəyyən edən amillər	2	
4.	Mövzu 4. Firmada əmək resursları, əmək məhsuldarlığı və əməkhaqqı <i>Plan:</i> 1. Firmanın əmək resursları və onun tərkibi 2. Firmada kadrların idarə olunmasının xüsusiyyətləri 3. Əmək məhsuldarlığının mahiyyəti və onun ölçülmə metodları 4. Əmək məhsuldarlığının artırılması ehtiyatları və amilləri 5. Firmada əməyin normalaşdırılması 6. Əmək haqqının mahiyyəti və əhəmiyyəti 7. Firmada əməyin ödənilməsinin forma və sistemləri	4	
5.	Mövzu 5. İstehsal firmasının əsas fondları və istehsal gücü <i>Plan:</i> 1. İstehsal əsas fondlarının iqtisadi mahiyyəti və təsnifatı 2. Əsas fondların qiymətləndirilməsi 3. Əsas fondların köhnəlməsi və amortizasiyası 4. Əsas fondlardan istifadə göstəriciləri 5. Firmanın istehsal gücü və onun hesablanması metodikası 6. İstehsal əsas fondlarından istifadənin yaxşılaşdırılması yolları	2	
6.	Mövzu 6. İstehsal firmasının dövrüyyə fondları və dövrüyyə vəsaitləri <i>Plan:</i> 1. Dövrüyyə fondlarının iqtisadi mahiyyəti və onların tərkibi 2. Dövrüyyə vəsaitlərindən istifadə göstəriciləri 3. Firmada maddi resursların normalaşdırılması 4. İstehsal ehtiyatlarının təsnifatı və təyinatı 5. Firmada bitməmiş istehsalın normalaşdırılması 6. Firmada tədavül fondlarının idarə olunması	4	
7.	Mövzu 7. Firmanın idarəetmə mexanizmi və onun təşkilat quruluşu <i>Plan:</i> 1. İdarəetmənin mahiyyəti və prinsipləri 2. İdarəetmənin funksiyaları və onların təsnifatı 3. İdarəetmənin metodları və onların tətbiqi istiqamətləri 4. Firmanın idarəetmə mexanizminin təşkilati quruluşu	2	
8.	Mövzu 8. Firmanın investisiya fəaliyyəti <i>Plan:</i> 1. İnvestisiyanın mahiyyəti və növləri 2. İnvestisiyanın tərkibi və quruluşu 3. Firmanın investisiya fəaliyyəti və layihələrin qiymətləndirilməsi metodları 4. İnvestisiya səmərəliliyinin yüksəldilməsi yolları 5. İnvestisiya layihəsinin reallaşdırılması üçün biznes-planın tərtibi	4	

9.	Mövzu 9. Firmanın innovativ inkişafı <i>Plan:</i> 1. Innovasiyanın mahiyyəti və növləri 2. Innovasiyanın texnoloji və iqtisadi potensialı 3. Firmanın innovativ inkişafının mərhələləri 4. Innovasiyanın iqtisadi səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi	2	
10.	Mövzu 10. Firma məhsulunun keyfiyyəti, standartlaşdırılması və sertifikatlaşdırılması <i>Plan:</i> 1. Məhsulun keyfiyyətinin yüksəldilməsi firmanın iqtisadi inkişaf yolu kimi 2. Məhsulun keyfiyyəti, onun göstəriciləri 3. Keyfiyyətin idarə edilməsi 4. Məhsulun rəqabət qabiliyyəti 5. Məhsulun standartlaşdırılması və sertifikatlaşdırılması	2	
11.	Mövzu 11. Firmanın marketinq fəaliyyəti, məhsulun satışı <i>Plan:</i> 1. Marketinq fəaliyyətinin mahiyyəti və bazarın segmentləşdirilməsi 2. Firmanın marketinq fəaliyyətinin idarə edilməsi 3. Firmanın satış siyasəti və onun elementləri 4. Firmanın kommersiya fəaliyyətinin təşkili 5. Firma məhsulunun satışında vasitəçilərin rolu	4	
12.	Mövzu 12. Firmanın istehsal xərcləri və məhsulun maya dəyəri <i>Plan:</i> 1. İstehsal xərcləri və məhsulun maya dəyərinin mahiyyəti 2. İstehsal xərclərinin təsnifləşdirilməsi 3. Maya dəyərinin idarə edilməsi 4. Məhsulun maya dəyərinin göstəriciləri 5. Məhsulun maya dəyərinin aşağı salınması yolları	4	
13.	Mövzu 13. Firmanın maliyyəsi, gəlirləri və vergi ödənişləri <i>Plan:</i> 1. Firmada maliyyə vəziyyətini əks etdirən göstəricilər 2. Firmanın maliyyəsinin mahiyyəti, maliyyə resursları və onların mənbələri 3. Firmanın gəlirləri, mənfəəti və onun bölüşdürülməsi 4. Firmada maliyyənin təşkili və planlaşdırılması 5. Firmanın vergi ödənişləri	2	
14.	Mövzu 14. Firmada qiymətin əmələ gəlməsi <i>Plan:</i> 1. Firmada qiymətkoyma üsulları 2. Bazar iqtisadiyyatında qiymətin əmələgəlməsi qanunauyğunluqları 3. Qiymətin funksiyaları və növləri 4. Firmanın qiymət siyasəti 5. Firmanın qiymət strategiyası	4	
15.	Mövzu 15. Firmanın xarici iqtisadi fəaliyyəti <i>Plan:</i> 1. Firmanın xarici iqtisadi fəaliyyətinin mahiyyəti 2. Firmanın xarici iqtisadi fəaliyyətinin növləri	3	

3. Firmanın idxal-ixrac əməliyyatları		
4. Firmanın xarici iqtisadi fəaliyyətinin tənzimlənməsi vasitələri		
5. Firmanın xarici iqtisadi fəaliyyətinin gömrük tənzimlənməsi		
Cəmi:	45	

XI. Fənn üzrə tələblər:

Tələbə fənnin öyrənilməsi zamanı bacarmalıdır: təsərrüfat subyektlərinin iqtisadi maraqlarına uyğun qərar qəbul edilməsini, işçilərin həvəsləndirilməsinə nail olmağı.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

Kursun tədrisinin nəticələri gənc bakalavr iqtisadçılara gələcəkdə iqtisadiyyatın müxtəlif firmalarının, təsərrüfat subyektlərinin maliyyə təsərrüfat fəaliyyətini qiymətləndirməyə, istehsalın səmərəliliyinin yüksəldilməsi üzrə istifadə olunmamış ehtiyatların aşkar olunmasına və həmin imkanlardan istifadə üçün optimal idarəetmə qərarlarının hazırlanmasına imkan verəcəkdir.

Bu fənn üzrə başlıca təlim vasitələri mühazirələr, sinif müzakirələri, mütəxəssis məruzələri, komanda şəklində yerinə yetirilən layihələr, müxtəlif beynəlxalq qəzetlərdən, internet səhifələrindən götürülmüş məqalələrin təhlili və tənqididir. Hər bir dərstdən əvvəl tələbə müəyyən olunmuş mətnləri və tapşırılmış bütün digər qiraət materiallarını oxumalıdır.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollektiv sualları:

I Kollektiv sualları (tarixinədək keçirilən mövzular üzrə):

1. Firmanın (müəssisənin) iqtisadi mahiyyəti, bazar iqtisadi sistemində onun yeri və rolu
2. «Firmanın iqtisadiyyatı» kursunun tədqiqat obyekti və predmeti
3. Firmanın xarici və daxili mühiti
4. Sahibkarlıq fəaliyyəti və firmanın təşkilati-hüquqi formaları
5. Firmanın yaradılması və ləğvi qaydaları
6. İstehsal prosesinin mahiyyəti
7. İstehsal tsikli və onun tərkibi
8. Firmanın əmək resursları və onun tərkibi
9. Əmək haqqının mahiyyəti və əhəmiyyəti
10. İstehsal əsas fondlarının iqtisadi mahiyyəti və təsnifatı
11. Əsas fondların köhnəlməsi və amortizasiyası
12. Dövrüyyə fondlarının iqtisadi mahiyyəti və onların tərkibi
13. İdarəetmənin mahiyyəti və prinsipləri
14. İnvestisiyanın mahiyyəti və növləri
15. İnvestisiyanın tərkibi və quruluşu

II Kollektiv sualları (aralıqda keçirilən mövzular üzrə):

1. İnnovasiyanın mahiyyəti və növləri
2. Firmanın innovativ inkişafının mərhələləri
3. Məhsulun keyfiyyətinin yüksəldilməsi firmanın iqtisadi inkişaf yolu kimi
4. Məhsulun keyfiyyəti, onun göstəriciləri
5. Marketing fəaliyyətinin mahiyyəti və bazarın segmentləşdirilməsi

6. Firmanın marketinq fəaliyyətinin idarə edilməsi
7. Firmanın satış siyasəti və onun elementləri
8. İstehsal xərcləri və məhsulun maya dəyərinin mahiyyəti
9. İstehsal xərclərinin təsnifləşdirilməsi
10. Məhsulun maya dəyərinin göstəriciləri
11. Məhsulun maya dəyərinin aşağı salınması yolları
12. Firmanın gəlirləri, mənfəəti və onun bölüşdürülməsi
13. Firmanın vergi ödənişləri
14. Firmada qiymətqoyma üsulları
15. Bazar iqtisadiyyatında qiymətin əmələgəlməsi qanunauyğunluqları

XV. İmtahan sualları:

1. Firmanın (müəssisənin) iqtisadi mahiyyəti, bazar iqtisadi sistemində onun yeri və rolu
2. «Firmanın iqtisadiyyatı» kursunun tədqiqat obyekti və predmeti
3. Kursun tədqiqat metodları, məqsədi və vəzifələri
4. Firmanın xarici və daxili mühiti
5. Sahibkarlıq fəaliyyəti və firmanın təşkilati-hüquqi formaları
6. İstehsal firmalarının təsnifatı
7. Firmanın yaradılması və ləğvi qaydaları
8. İstehsal prosesinin mahiyyəti
9. İstehsal tsikli və onun tərkibi
10. Firmada istehsal prosesinin təşkili prinsipləri
11. Firmada istehsalın təşkili formaları
12. Firmanın əmək resursları və onun tərkibi
13. Firmada kadrların idarə olunmasının xüsusiyyətləri
14. Əmək məhsuldarlığının mahiyyəti və onun ölçülmə metodları
15. Əmək haqqının mahiyyəti və əhəmiyyəti
16. İstehsal əsas fondlarının iqtisadi mahiyyəti və təsnifatı
17. Əsas fondların qiymətləndirilməsi
18. Əsas fondların köhnəlməsi və amortizasiyası
19. Firmanın istehsal gücü və onun hesablanması metodikası
20. Dövriyyə fondlarının iqtisadi mahiyyəti və onların tərkibi
21. Dövriyyə vəsaitlərindən istifadə göstəriciləri
22. İstehsal ehtiyatlarının təsnifatı və təyinatı
23. Firmada tədavül fondlarının idarə olunması
24. İdarəetmənin mahiyyəti və prinsipləri
25. İdarəetmənin funksiyaları və onların təsnifatı
26. İdarəetmənin metodları və onların tətbiqi istiqamətləri
27. Firmanın idarəetmə mexanizminin təşkilati quruluşu
28. İnvestisiyanın mahiyyəti və növləri
29. İnvestisiyanın tərkibi və quruluşu
30. Firmanın investisiya fəaliyyəti və layihələrin qiymətləndirilməsi metodları
31. İnvestisiya layihəsinin reallaşdırılması üçün biznes-planın tərtibi
32. İnnovasiyanın mahiyyəti və növləri
33. İnnovasiyanın texnoloji və iqtisadi potensialı

34. Firmanın innovativ inkişafının mərhələləri
35. İnnovasiyanın iqtisadi səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi
36. Məhsulun keyfiyyətinin yüksəldilməsi firmanın iqtisadi inkişaf yolu kimi
37. Məhsulun keyfiyyəti, onun göstəriciləri
38. Məhsulun rəqabət qabiliyyəti
39. Məhsulun standartlaşdırılması və sertifikatlaşdırılması
40. Marketing fəaliyyətinin mahiyyəti və bazarın segmentləşdirilməsi
41. Firmanın marketing fəaliyyətinin idarə edilməsi
42. Firmanın satış siyasəti və onun elementləri
43. Firmanın kommersiya fəaliyyətinin təşkili
44. Firma məhsulunun satışında vasitəçilərin rolu
45. İstehsal xərcləri və məhsulun maya dəyərinin mahiyyəti
46. İstehsal xərclərinin təsnifləşdirilməsi
47. Məhsulun maya dəyərinin göstəriciləri
48. Məhsulun maya dəyərinin aşağı salınması yolları
49. Firmada maliyyə vəziyyətini əks etdirən göstəricilər
50. Firmanın maliyyəsinin mahiyyəti, maliyyə resursları və onların mənbələri
51. Firmanın gəlirləri, mənfəəti və onun bölüşdürülməsi
52. Firmanın vergi ödənişləri
53. Firmada qiymətqoyma üsulları
54. Bazar iqtisadiyyatında qiymətin əmələgəlməsi qanunauyğunluqları
55. Qiymətin funksiyaları və növləri
56. Firmanın qiymət siyasəti
57. Firmanın xarici iqtisadi fəaliyyətinin mahiyyəti
58. Firmanın xarici iqtisadi fəaliyyətinin növləri
59. Firmanın idxal-ixrac əməliyyatları
60. Firmanın xarici iqtisadi fəaliyyətinin gömrük tənzimlənməsi

“Firmanın iqtisadiyyatı” fənninin sillabusu 050407-“Marketing” A,B və 050404-“Dövlət və bələdiyyə idarəetməsi” ixtisasları (proqramı) üzrə tədris planı əsasında tərtib edilmişdir. “İqtisadiyyat və innovativ idarəetmə” kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol № 01).

Kafedra müdiri v.i.e.:

Fənn müəllimi:

dos. G.Əliyeva

b/m H.F.Səlimov